PRECIZĂRI REFERITOARE LA SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR DE JURISDICȚII ÎN DREPTUL REPUBLICII MOLDOVA

Valeriu BABĂRĂ

Pe planul dreptului internațional privat, noțiunea juridică „conflict de jurisdicții" a apărut ca o necesitate pentru a o deosebi de noțiunea de „conflict de legi", termenul fiind folosit şi pentru o eventuală paralelă între cele două instituții care configurează domeniul dreptului internațional privat. Conflictul de legi reprezintă situația în care privitor la un raport juridic cu element de extraneitate, există posibilitatea de a fi aplicate două sau mai multe legi, aparținând unor sisteme de drept diferite, cu care acest raport are legătură prin intermediul elementului de extraneitate. Acest conflict apare în situația când între legea țării sesizată în a soluționa litigiul, adică legea forului, şi legea străină cu care raportul are legătură prin elementul străin, oricare din aceste două legi este susceptibilă de a cârmui raportul juridic respectiv. În acest caz, instanța sesizată este pusă în situația de a determina legea aplicabilă.

Conflictul de jurisdicții desemnează totalitatea normelor dreptului judiciar cu element de extraneitate, avându-se în vedere că relativ la raporturile juridice cu element străin pot apărea litigii care ajung în fața instanțelor judecătoreşti sau arbitrale pentru a fi soluționate. Astfel, a soluționa un conflict de jurisdicții înseamnă a determina țara ale cărei instanțe sunt competente să soluționeze litigiul privind un raport juridic cu element de extraneitate.

Aşadar, noțiunea „conflict de jurisdicții" semnifică ansamblul problemelor generate de contenciosul privat internațional, care prezintă o serie de particularități:

1) Prima rezultă din constatarea că nu există o jurisdicție internațională special instituită pentru a statua asupra litigiilor de drept internațional privat. De aceea, aceste litigii apar în fața instanțelor naționale care sunt învestite cu

soluționarea lor şi care îşi vor determina competența după *lex fori*, mai puțin în cazul competenței stabilite prin convenții internaționale.

2) Odată stabilită competența instanței naționale, a doua particularitate este aceea de a stabili regulile de procedură după care se va judeca litigiul internațional. În general, se aplică regulile procedurale *lex fori*, însă sunt excepții, cum ar fi cele din domeniul administrării probelor.

3) A treia particularitate priveşte valoarea juridică a unei decizii pronunțate de o jurisdicție străină în țara unde urmează a fi aplicată, după ce reguli se va stabili?

În acest context, este real pericolul de a se pronunța mai multe decizii asupra aceluiaşi litigiu, încredințat spre soluționare la mai multe instanțe naționale. Pentru a fi evitate asemenea situații, evident neplăcute şi suficient de dificil de gestionat, multe state au încheiat tratate internaționale urmărind în principal facilitarea activităților private, desfăşurate în statele semnatare ale convențiilor, îndeosebi prin stabilirea competențelor instanțelor şi executarea hotărârilor pronunțate în celălalt stat contractant.

În ceea ce priveşte soluționarea litigiilor de drept internațional privat, prima problemă constă în a cunoaşte care instanță este competentă în soluționarea acestora – instanța din R.Moldova sau instanța altei țări. Astfel, înainte de a cunoaşte care lege va fi aplicabilă raportului juridic, instanța urmează să se pronunțe cu privire la propria competență. Această situație, în care instanța a două sau a mai multor țări par a fi chemate la soluționarea unui litigiu, poartă denumirea de *conflict internațional de jurisdicții sau conflict de competențe judecătoreşti*. Această competență mai este denumită *competență internațională sau competență generală* [1, p.255].

Totuşi, competența în dreptul internațional privat este distinctă de competența generală din dreptul intern.

Competența în dreptul internațional privat reprezintă acea competență care se referă la determinarea instanțelor unei țări, în raport cu instanțele altei țări chemate să soluționeze litigiul apărut. De exemplu, în situația când un litigiu este de competența instanțelor din R.Moldova, aceasta înseamnă că s-a determinat competența jurisdicțională în dreptul internațional privat.

Potrivit art.459 alin.(1) din Codul de procedură civilă, instanțele judecătoreşti din R.Moldova au competența de a soluționa litigiile în care o parte este din R.Moldova, iar cealaltă este străină sau dacă ambele părți sunt străine. Instanțele judecătoreşti din R.Moldova sunt competente să soluționeze litigii de drept internațional privat în cazul când pârâtul (persoană fizică sau juridică) are domiciliul şi, respectiv, sediul în R.Moldova, în sensul alin.(3) al aceluiaşi articol.

În conformitate cu art.459 alin.(4), competența de a soluționa litigiile de drept internațional privat se verifică din oficiu de către instanța sesizată, iar în situația când se stabileşte că nu este competentă nici instanța sesizată şi nici o altă instanță din R.Moldova, cererea va fi respinsă.

Competența în dreptul intern este competența ce se referă la determinarea unei instanțe judecătorești aparținând unei țări care are competența de a soluționa litigiul respectiv, fiind vorba de competența materială şi cea teritorială din procesul civil intern. Această competență se determină ulterior stabilirii competenței în dreptul internațional privat şi este denumită competență internă sau specială, pentru a o deosebi de competența în dreptul internațional privat.

În dreptul R.Moldova, această competență este reglementată în cuprinsul art.32-45 din Codul de procedură civilă. În acest sens, art.459 alin.(2) din Codul de procedură civilă prevede că competența instanțelor judecătoreşti din R.Moldova în judecarea pricinilor civile cu element de extraneitate se determină conform dispozițiilor capitolului IV, dacă nu se prevede altfel în capitolul XLI privind competența în procesele cu element de extraneitate. Cu alte cuvinte, după ce s-a stabilit că instanțele judecătoreşti din R.Moldova sunt competente să judece litigiul, se pune problema de a determina cărei anume instanțe (competența materială şi teritorială) îi va fi atribuită competența soluționării litigiului.

Legislația fiecărui stat cuprinde norme cu ajutorul cărora se determină competența în dreptul internațional privat pentru instanțele statului respectiv. Astfel, competența instanțelor din R.Moldova în litigiile cu element de extraneitate se determină în conformitate cu dispozițiile cuprinse în legile R.Moldova, iar nu în conformitate cu legile altei țări.

Normele care determină competența în dreptul internațional privat se deosebesc de normele conflictuale şi nu trebuie confundate, deoarece normele conflictuale sunt norme de trimitere, care nu se aplică în mod direct raportului juridic, ci numai indică legea aplicabilă acestuia (legea proprie sau legea străină). Prin urmare, normele conflictuale se ocupă şi de situația în care legea proprie nu este aplicabilă, arătând legea străină competentă.

Normele care determină competența în dreptul internațional privat se aplică direct raportului juridic. Astfel, aceste norme arată dacă instanțele statului respectiv sunt ori nu sunt competente în privința litigiului civil cu element de extraneitate, fără a se referi şi la cazurile în care ele nu sunt competente.

Aşadar, normele conflictuale soluționează conflictele de legi, iar normele care determină competența în dreptul internațional privat soluționează conflictele de jurisdicții. Normele conflictuale indică competența legislativă, care poate fi a legii proprii sau a legii străine, pe când celelalte norme arată competența jurisdicțională în dreptul internațional privat în exclusivitate pentru instanțele proprii.

Între competența jurisdicțională în dreptul internațional privat şi competența legislativă, cel puțin în cadrul izvoarelor interne, în principiu, nu

există nici o dependență, în sensul că determinarea jurisdicției competente a unei anumite țări nu atrage după sine în toate cazurile aplicarea dreptului acesteia, pentru că dacă ar fi așa, ar însemna că fiecare instanță trebuie să aplice propria sa lege raportului juridic litigios. Tot astfel, determinarea legii aplicabile nu atrage după sine şi determinarea competenței jurisdicționale în dreptul internațional privat.

Referințe:

1. MACOVEI, I. *Drept internațional privat*. Bucureşti: C.H. Beck, 2011. 413 p.